

УДК 339.13: 635.1

Донцова І. В.,

innadoncowa@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7255-8685,

Researcher ID: F-4785-2019,

к.т.н., доц., доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Лебединець В. Т.,

viralebedynets@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0034-5290,

Researcher ID: F-5530-2019,

к.т.н., доц., доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Гаврилишин В. В.,

volodymyrka@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-6962-2105,

Researcher ID: F-2604-2019,

к.т.н., доц., доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

РИНОК ФРУКТІВ ТА ОВОЧІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті розглянуто стан та проблеми функціонування вітчизняного ринку фруктів та овочів в умовах збройної агресії Росії проти України. Зазначено, що на окупованих територіях не мають можливості працювати потужні сільськогосподарські підприємства, ворог цілеспрямовано знищує сільськогосподарську техніку та великі склади продукції, краде запаси українського продовольства, понад 30 % площ сільськогосподарських полів не були засіяні у 2022 році. Одна третина запасів основних видів овочів та фруктів компенсувалася за рахунок збору врожаю на вільних від окупації територіях. Але найскладнішою ситуація виявилася з херсонськими кавунами та динями, а також зовсім не вдалося налагодити поставки на ринок мелітопольської череши. За рахунок імпорту з Польщі, Голландії, Туреччини та інших країн вдалося заповнити нестачу запасів продукції минулого сезону та овочів нового врожаю. Представлено ціновий діапазон на більшість видів овочів “борщового набору” та популярних фруктів споживчого кошику українців. Більш стабільна цінова ситуація склалася для картоплі та буряків, а лідером із зростання цін виявилася цибуля ріпчаста. Значно подорожчали банани та цитрусові фрукти, а ось великий врожай вітчизняних яблук та лохини призвів до падіння ціни. На основі проаналізованих даних виявлено причини значної стагнації ринку фруктів та овочів в Україні: окупація основних аграрних областей нашої країни, військова блокада вітчизняних морських портів, стрімке здороження палива, збільшення витрат на внутрішню та зовнішню логістику й суттєва девальвація національної валюти. Наведено можливі шляхи вирішення існуючих проблем ринку на даному етапі: покращення ефективності використання всієї придатної для сільськогосподарського виробництва землі, у тому числі і проведення всеукраїнської кампанії “Сади Перемоги”, залучення профільних іноземних асоціацій виробників овочів та фруктів до проведення сезону вирощування та збору врожаю (забезпечення насінням, засобами захисту рослин, облаштування сховищ для зберігання тощо).

Ключові слова: ринок фруктів та овочів, експорт, імпорт, ціна, “Сади Перемоги”.

Dontsova I. V.,

innadoncowa@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7255-8685,

Researcher ID: F-4785-2019,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Commodity Science, Customs Affairs and Quality Management, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Lebedynets V. T.,

viralebedynets@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0034-5290,

Researcher ID: F-5530-2019,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Commodity Science, Customs Affairs and Quality Management,

Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Havrylychyn V. V.,

volodymyrka@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-6962-2105,

Researcher ID: F-2604-2019,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Commodity Science, Customs Affairs and Quality Management,

Lviv University of Trade and Economics, Lviv

THE FRUIT AND VEGETABLE MARKET IN UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL STATE

Abstract. *The article examines the state and problems of functioning domestic fruit and vegetable market in the conditions of Russia's armed aggression against Ukraine. It is noted that powerful agricultural enterprises cannot operate in the occupied territories, the enemy purposefully destroys agricultural machinery and large warehouses of products, also steals Ukrainian food supplies. More than 30% of agricultural fields were not sown in 2022. One-third of the stocks including main types of vegetables and fruits were compensated by harvesting in territories free from occupation. But the most difficult situation turned out to be with watermelons and melons in Kherson, and it was also completely impossible to arrange deliveries of Melitopol cherries on the market. Thanks to imports from Poland, Holland, Turkey and other countries, it was possible to fill the lack of stocks of last season's products and vegetables of the new harvest. The price range for most types of vegetables in the "borshch set" and popular fruits in the consumer basket of Ukrainians is presented. More stable price situation developed for potatoes and beets. Moreover, the leader in price growth was onion. The price of bananas and citrus fruits rose significantly, but the large harvest of domestic apples and blueberries led to a drop in prices. According to analyzed data, reasons for significant stagnation of fruit and vegetable market in Ukraine were: occupation of the main agricultural regions of our country, military blockade of domestic seaports, rapid increase in fuel prices, the increase in costs for internal and external logistics as well as significant devaluation of national currency. Possible ways to solve existing problems of the market at this stage are presented as: improving the efficiency of using all land suitable for agricultural production, including the implementation of the all-Ukrainian campaign "Gardens of Victory", involvement of specialized foreign associations of vegetable and fruit producers in conducting the growing and harvesting season (ensuring seeds, plant protection products, arrangement of warehouses for storage, etc.).*

Key words: fruit and vegetable market, export, import, price, "Gardens of Victory".

JEL Classification: F 14, Q12; Q13; Q18

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1221-2022-31-04>

Постановка проблеми. Широкомасштабне вторгнення Росії на територію України спричинило кризу із забезпеченням споживачів зерном, фруктоовочевою, олійною та м'ясною продукцією. Росія захоплює та позбавляє можливості працювати потужні сільськогосподарські підприємства, цілеспрямовано знищує сільськогосподарську техніку та великі склади продукції в Україні, краде запаси українського продовольства, щонайменше 30% сільськогосподарських полів не були засіяні у 2022 році. Від початку року ціни на продовольчу продукцію зросли в середньому на 25%, а лідерами подорожчання стали

фрукти (60,2%), овочі (58,5%), риба (33,1%), хліб (29%) та цукор (27,9%). І основне, що воєнні дії та психоемоційна напруга знесилюють людський потенціал. Постійні стреси та нервові напруження неминуче відображаються на імунитеті людини. А як відомо, що для відновлення організму йому потрібні вітаміни, зокрема ті, що є в свіжих овочах та фруктах.

Цього весняно-осіннього сезону гостро постало питання, звідки будемо поповнювати вітамінами свій організм. Адже чимало господарств півдня нашої країни, які постачали овочі і фрукти у більшість областей України,

наразі перебувають під окупацією. Відповідно, забезпечувати своєю продукцією українців на вільних територіях вони не зможуть. А закриття морських портів через постійні обстріли окупантів також відрізало Україну від частини фруктоовочевого імпорту з Туреччини та інших країн-імпортерів. Тепер потрібно налагоджувати постачання цієї продукції тільки сухоходом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням стану та особливостям розвитку вітчизняного ринку овочів присвячено праці науковців Сало І. А., Галат Л. М. Вчені Захарчук О. В. та Логоша Р. В. визначили місце України на світовому ринку овочів. Особливої уваги заслуговують аналіз динаміки споживання та внутрішнього виробництва овочів та фруктів, проведений Рожко Н. Я., а праці Лищенко М. О. і Шубравської О. В. висвітлюють основні тенденції збуту та формування цін на овочі в Україні. В аналітичних матеріалах Шинкаренко Н. В., Таранського І. П. проаналізовано основні проблеми та запропоновано шляхи їх вирішення на ринку овочів та фруктів в Україні. Проте станом на сьогодні дослідження щодо функціонування ринку овочів та фруктів в нашій країні під час війни мало вивчені і не узагальнені.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ситуації на ринку фруктів та овочів в умовах воєнного стану, вивчення факторів, які перешкоджають його існуванню,

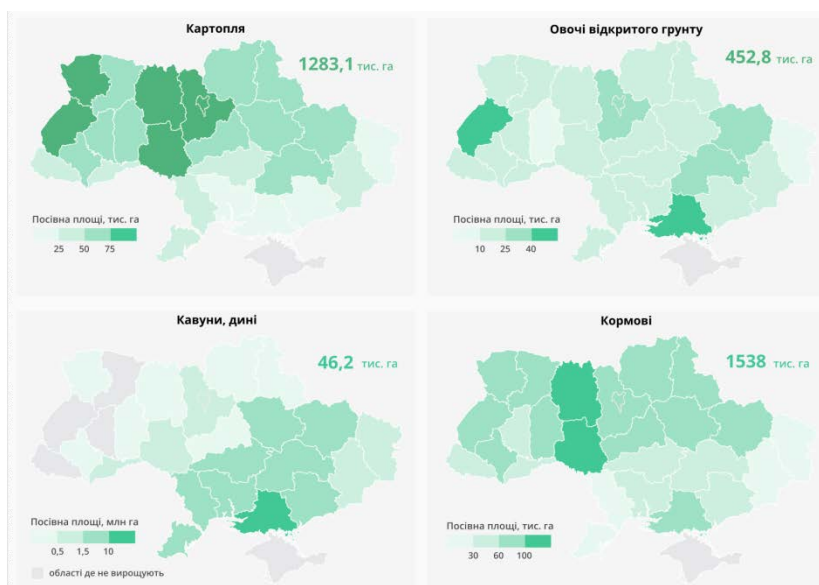
та визначення основних напрямів вирішення проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фруктоовочевий сезон 2022 року в Україні став найскладнішим за всю історію незалежності нашої держави, оскільки військове вторгнення Росії в Україну миттєво змінило розвиток ситуації. За рік до агресії загальна посівна площа під овочами у 2021 р. складала понад 3320 тис. га. Для вирощування картоплі було відведено 1283,1 тис. га, 452,8 тис. га – зайнято під овочами відкритого ґрунту (помідори, капуста, огірки, цибуля тощо), 46,2 тис. га – під баштанними культурами (рис. 1).

За обсягами посівних площ картопля займала значну частку території Західного регіону, а також Вінницької і Житомирської областей.

У категорії овочі відкритого ґрунту більше 40 % врожаю було вирощено у Львівській, Херсонській, Дніпропетровській, Київській та Харківській областях. І за виробництвом баштанних культур, звісно, у лідерах виявилася Херсонська область, де було вирощено 43,1% від всього обсягу баштанних культур в Україні.

Ситуація у 2022 році кардинально змінилася. Загальна посівна площа, яка зайнята під овочі, становила лише 1500 тис. га, що майже наполовину менше обсягів минулого року, оскільки російськими військами практично повністю окупована Херсонська область, більша частина Запорізької, практично повністю – Донецька

Джерело [1]

Рис. 1. Посівні площі різних видів овочів в Україні у 2021 році, тис. га

та Луганська області, частина Харківської, а також повністю залишається анексованою АР Крим. Тепер окупанти масово грабують українських селян та вивозять продукцію в Крим, Росію та Білорусь. Ці факти не могли не позначитися на ринку фруктів та овочів, особливо з погляду виробництва овочевих культур. У результаті такої анексії Україна миттєво втратила понад 40% комерційного виробництва ріпчастої цибулі та до 30% – моркви. Щодо інших овочевих культур, таких як картопля, столові буряки й білоголова капуста, то їх виробництво на тимчасово окупованих територіях суттєво на ситуацію не вплинуло. І до того ж, деякі області через тимчасову окупацію південних областей та бойові дії на території України збільшили площі посадки

овочів “борщового набору”, щоб перекрити їх нестачу (рис. 2) [2].

Загалом за роки незалежності України посівні площі овочів зменшилися на 5%, але важливим показником є кількість зібраного з цих площ врожаю. Так, станом на 2021 рік обсяг виробництва овочів зріс більш ніж на 30%, що свідчить про зростання ефективності виробництва. За підсумком, із площі 3,3 млн га, відведеної під овочівництво, було зібрано понад 30,7 млн т овочів (рис. 3).

За рахунок п’яти областей Центральної України, які є найбільшими виробниками овочів, у 2022 році планували зібрати врожай на рівні 34,22 % від загальної кількості такої продукції по країні. Загалом за даний період обсяги виробництва картоплі склали 18,7 млн т, інших видів овочів – 7,7 млн т (рис. 4).

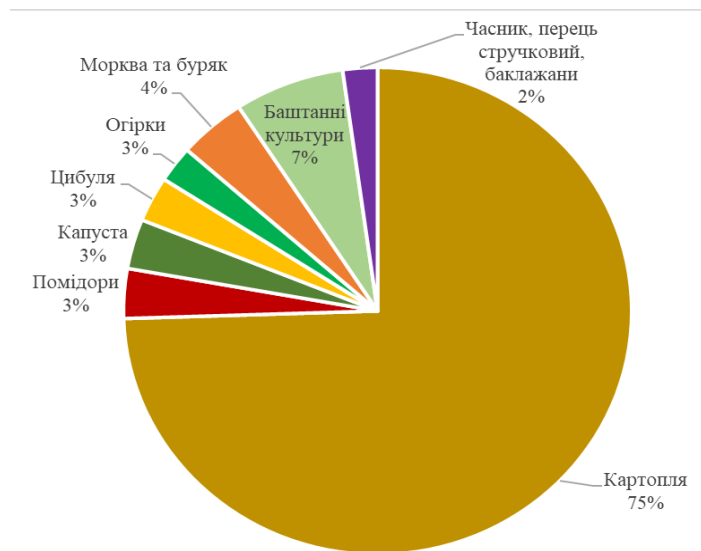

Рис. 2. Структура посівних площ за видами овочів в Україні у 2022 році, %

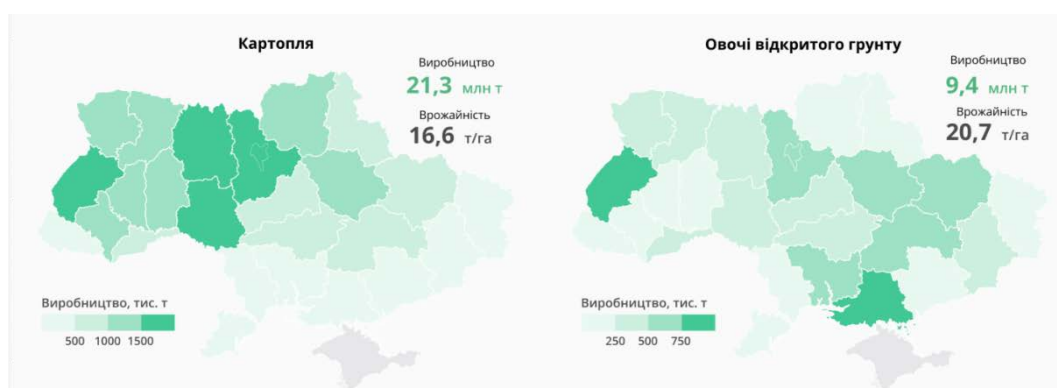
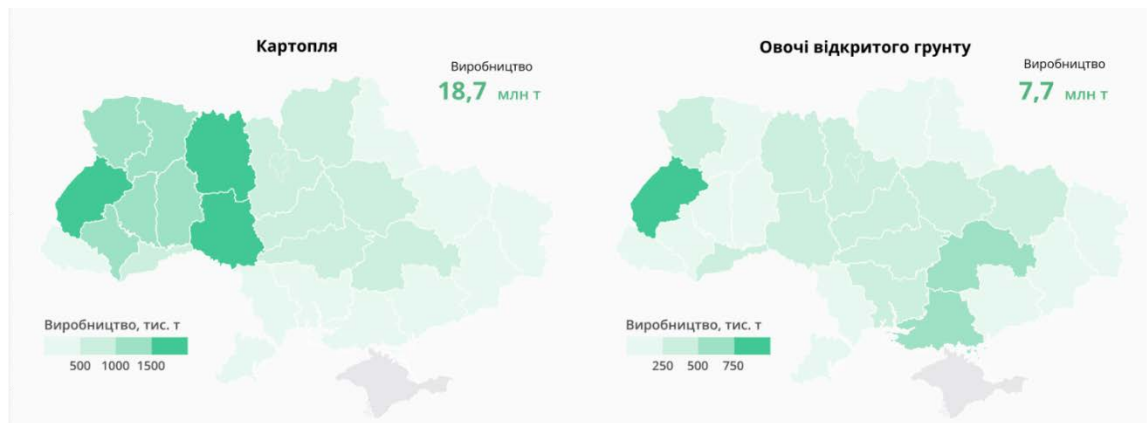

Рис. 3. Виробництво овочів в Україні у 2021 році, млн т

Джерело [1]

Джерело [1]

Рис. 4. Виробництво овочів в Україні у 2022 році, млн т (попередні дані)

Гірше складається ситуація з кавунами та динями – херсонської продукції нам не замінить ніхто та ще й вони досить зросли у вартості. Але урожай з Центральної та частково Південної України дещо компенсував цю нестачу.

Щодо фруктово-ягідних культур, то в Україні завжди було їх перевиробництво. Тому забезпечити потреби громадян нашої країни змогли господарства Вінницької, Чернівецької, Хмельницької, Дніпропетровської, Львівської та Полтавської областей.

Важка ситуація спостерігалася з мелітопольською черешнею. Придбати такі ягоди на українських ринках неможливо. Російські окупанти перекрили доступ херсонської та мелітопольської черешні. Вони відбирають увесь урожай у місцевих фермерів або скуповують за безцінь, а потім вивозять до Криму. Вітчизняні продавці компенсували потребу у даному виді продукції з Центральної України, Греції, Молдови та Угорщини.

Базовими ягодами, які вирощують в Україні, є полуниця садова, лохина та малина. Також багато вирощують червоної та чорної смородини. З початку повномасштабної війни і деяким ягідним кооперативам довелося перепрофілюватися – з вирощування ягід перейшли на овочі, а тому врожай ягід був скорочений вдвічі. Але загалом цього року українські фермери виростили добрий урожай ягід, у тому числі на тимчасово окупованих територіях.

Водночас попри досить високий врожай лохини виникали складнощі з її реалізацією. Основні регіони вирощування лохини – це Волинська, Житомирська області, які не були окуповані, тому вдалося виростити та зібрати її багато. Через дорогу логістику зменшилися обсяги експорту, велика кількість споживачів,

в основному жінки та діти, виїхала з України, тому впав попит, і ціна лохини для продажу на внутрішньому ринку виявилася орієнтовно на 45-50% нижчою, ніж торік [3].

Український ритейл повсякчас знаходить вихід із ситуації, що склалась, і намагається розширити співпрацю з імпортними постачальниками з Польщі, Голландії, Туреччини та інших країн. У розрізі фруктовоовочевих культур можна виділити наступну направленість постачання: Туреччина – томати, огірки, Єгипет – цитрусові, Франція – перець, томати, Голландія – молода картопля. Крім того, Польща розпочала активно постачати буряк, моркву, цибулю. Молоду капусту отримували зі Словенії.

Разом з тим, у 2022 році імпортні поставки ранніх овочів також скоротилися. Зазвичай першими у лютому, березні та квітні на український ринок починали надходити огірки та помідори від турецьких постачальників. З причини блокади вітчизняних морських портів частково продукція надходить через західні кордони України, однак вартість такої доставки значно вища, та й кількість завезеної продукції менша в порівнянні з обсягами поставок через порти, що одразу позначається на ціні.

Імпорт овочів у січні та лютому 2022 року у натуральному вимірі перевищив експорт у 4 рази та склав 55,6 тис. т. Найбільше до України було імпортовано помідорів – 14,3 тис. т, 811,5 т картоплі, 5,03 тис. т цибулинних овочів, 6,6 т капусти, 9,8 тис. т огірків тощо (табл. 1).

Експорт всіх видів овочів у січні-лютому 2022 року склав 13,9 тис. т, і примітно, що експорт картоплі перевищив імпорт у 15 разів.

Вже у травні 2022 року країні довелося імпортом заповнювати нестачу запасів продукції мину-

Експорт та імпорт овочевої продукції в Україні у період 2021 рік – січень-лютий 2022 року

Найменування продукту	2021		2022 (січень-лютий)	
	Експорт, т	Імпорт, т	Експорт, т	Імпорт, т
Картопля свіжа / охолоджена	19668,9	178120,4	10137,0	811,5
Помідори	4947,9	101904,0	167,9	14333,6
Огірки, корнішони	5077,0	24526,2	462,6	9893,5
Цибуля ріпчаста, шалот, порей та інші цибулинні овочі	21553,9	23001,7	294,1	5035,3
Морква, ріпа, буряк, селера, редька та ін. коренеплідні	14128,2	5048,6	53,6	4321,5
Капуста головчаста, цвітна, броколі та ін.	7925,6	18784,2	828,5	6584,7
Бобові (лущені і нульщені)	26394,7	21,9	0	2,7
Салат-латук і цикорій	1,9	10926,9	0,27	2310,0
Інші овочі	4015,2	36669,4	218,1	8228,2
Овочі заморожені	8464,9	13618,9	1644,2	3375,4
Овочі сушені	734,8	3304,3	88,4	658,2

Джерело [4]

лого сезону та овочів нового врожаю. У цей період було встановлено щонайменше п'ятирічні рекорди з місячного імпорту суниці садової, моркви, кабачків, білоголової капусти, а огірків, буряків, редиски та цибулі показники виявилися близькими до рекордних.

У розрізі структури імпорту овочів констатуємо, що у травні 2022 року було завезено понад 16 тис. т ранньої білоголової та червоноголової капусти, що у 12 разів вище, ніж за аналогічний місяць попереднього сезону (рис. 5). Але це не вплинуло на зниження ціни для українських споживачів і до кінця травня продукція нового врожаю досі коштувала вдвіть дорожче, ніж минулого року. Основними імпортерами капусти нового врожаю стали Північна Македонія, Румунія, Болгарія, Молдова, а продукція минулорічного врожаю імпортувалася з Польщі, Нідерландів та Німеччини.

Імпорт моркви в Україну збільшився у 65 разів порівняно з травнем 2021 року і досяг 8 тис. т (рис. 6). Основними її постачальниками на український ринок у період гострого дефіциту стали Польща (56%) та Нідерланди (35%), а більш дрібні партії імпортувалися з Молдови, Туреччини, Італії, Іспанії та Північної Македонії.

Досить високим у травні цього року був і імпорт буряків та редиски – 3,3 тис. т, хоча рекордним виявився імпорт у березні – на рівні 4,1 тис. т (рис. 7). Продукція постачалася в основному з Польщі, Нідерландів, Молдови та Туреччини.

Для часткового покриття внутрішнього дефіциту цибулі ріпчастої виявилася необ-

хідно імпортувати майже 11 тис. т і це втричі більше у порівнянні з травнем 2021 року (рис. 8). З цією метою була налагоджена співпраця з Нідерландами, Польщею, а також Туреччиною, Північною Македонією, Єгиптом, Бельгією та Іспанією.

Не менш складною виявилася ситуація в кінці весни в українському сегменті тепличних овочів. На ринок практично не надходила продукція з літніх теплиць південних регіонів країни, а стаціонарні комбінати зазнали великих труднощів у виробництві через енергетичну й логістичну кризи в Україні. Тому досить активно зростав імпорт практично всіх видів тепличних овочів.

Відкриття вітчизняного сезону ягід відбулося, у тому числі, за рахунок їх імпорту з Греції, Туреччини та Албанії. Імпорт суниці садової у травні 2022 року майже досяг півтори тисячі тонн, збільшившись у порівнянні з травнем 2021 року в 19 разів (рис. 9).

Прямо протилежно склалася ситуація на українському ринку яблук - кількість споживачів різко скоротилася, а запаси таких фруктів у країні залишалися вкрай високими. Експорт яблук у травні цього року досяг 4,8 тис. т і фермерам вдалося всупереч всім складностям та закриттю морських портів постачати продукцію у Туреччину, країни Близького Сходу (Ірак, Саудівську Аравію, ОАЕ), Азербайджан, Грузію, Казахстан, Малайзію, країни ЄС і навіть у безліч країн Африки (рис. 10) [4].

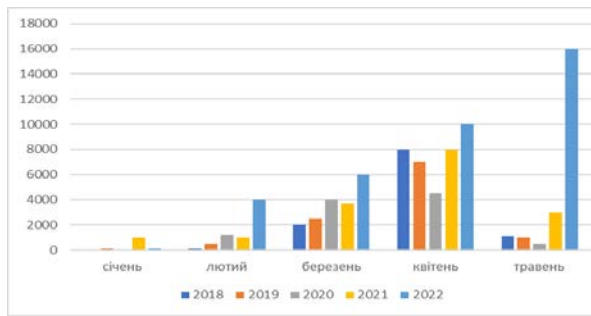

Рис. 5. Імпорт капусти в Україну, т

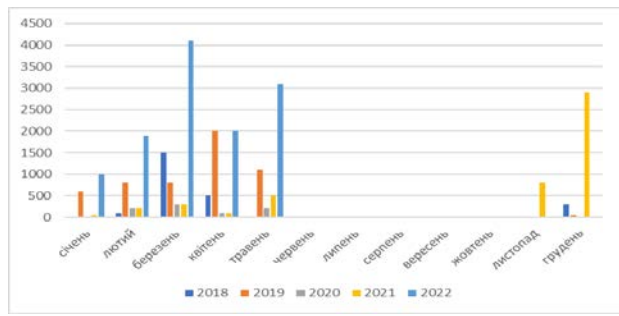

Рис. 7. Імпорт буряка та редиски в Україну, т

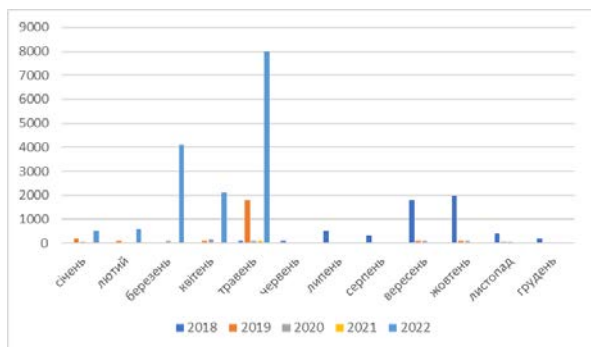

Рис. 6. Імпорт моркви в Україну, т

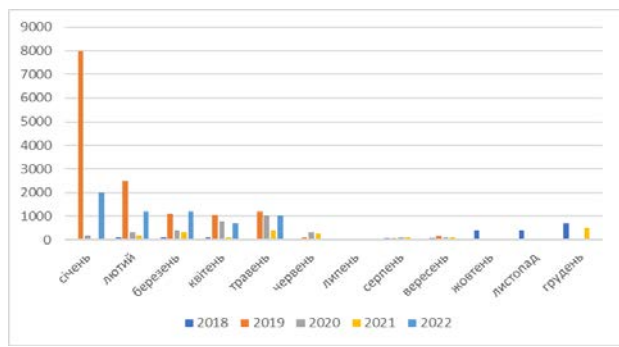

Рис. 8. Імпорт цибулі в Україну, т

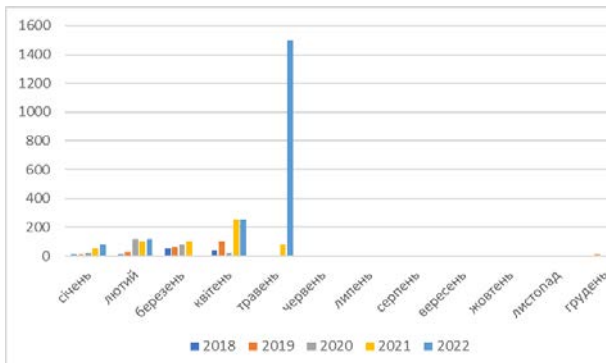

Рис. 9. Імпорт садової суниці в Україну, т

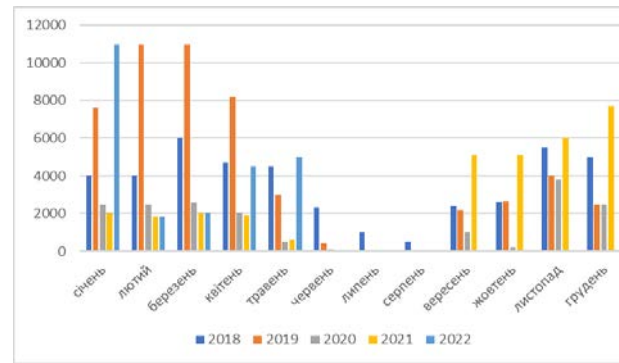

Рис. 10. Експорт яблук із України, т

Гуртові ціни у період воєнних дій в Україні на більшість позицій овочів “борщового набору” суттєво переважали показники попереднього 2021 року (рис. 11-15). Через посуху влітку 2022 року на територіях більшості країн ЄС значно зменшився врожай картоплі та інших основних овочів, а це ускладнило шлях до компенсації своїх втрат врожаю українським споживачам.

З початку сезону 2022 року гуртові партії моркви в Україні пропонувались у середньому

по 23 грн/кг, коли роком раніше ціна на неї не перевищувала 15 грн/кг. Ціни на буряки на початку весни втричі перевищували показники за аналогічний період минулого року, але протягом сезону різниця в ціні значно нівелювалася.

Капусту білоголову в червні 2022 року продавали у сім разів дорожче, ніж роком раніше, а станом на початок жовтня 2022 року вона коштувала вдвічі більше.

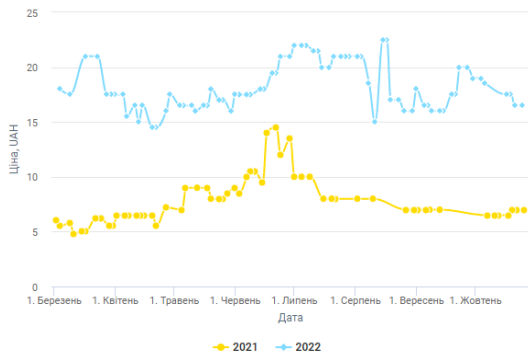

Рис. 11. Динаміка цін на моркву у періоди березень-жовтень 2021 та 2022 р.

Рис. 12. Динаміка цін на буряк у періоди березень-жовтень 2021 та 2022 р.

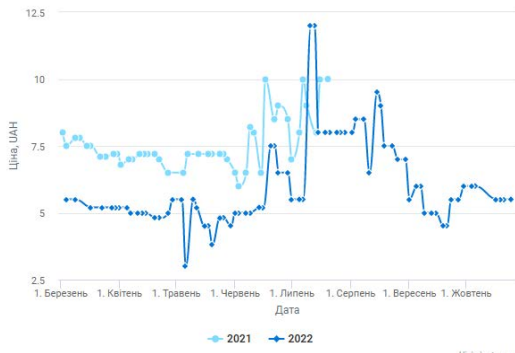

Рис. 13. Динаміка цін на картоплю у періоди березень-жовтень 2021 та 2022 р.

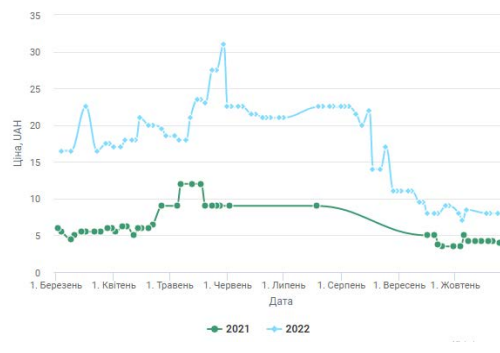
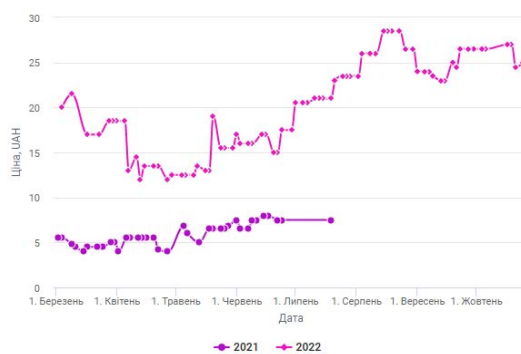

Рис. 14. Динаміка цін на капусту білоголову у періоди березень-жовтень 2021 та 2022 р.

Джерело [5]

Рис. 15. Динаміка цін на цибулю ріпчасту в період березень-жовтень 2021 та 2022 р.

Більш критично склалася ситуація з цибулею. На початку сезону гуртові ціни на неї втричі перевищували минулорічні показники і вже у жовтні

2022 року цибуля стала дорожчою вчетверо. Ціна може зростати на неї і далі, оскільки більшість фермерів, які не мають власних овочесховищ,

уже встигли розпродати значну частину запасів цибулі. А інші виробники закладають свою продукцію на зберігання і в подальшому будуть її реалізувати за значно вищою ціною.

Щодо картоплі, то ціна на неї у липні була лише на 15 % вищою порівняно з минулим роком, а станом на початок жовтня різниця у ціні зросла до 25%. Але на сьогодні картопля та столові буряки є найдоступнішими позиціями “борщового набору” в Україні, гуртові ціни на які у середньому не перевищують позначки у 8 грн/кг.

Серед фруктів в українців користуються попитом банани, цитрусові, яблука. Найбільше зросли ціни на банани – на 132%. Подорожчали й цитрусові: апельсини зросли в ціні на 72%, а лимони – на 73%. А ось ціни на яблука дещо знизилися – на 1 % [6].

У загальному ситуація на ринку фруктів та овочів у нашій країні залежить від багатьох факторів. По-перше, визначається ефективністю використання всієї придатної для сільськогосподарського виробництва землі. Для цього Верховна Рада ухвалила Закон про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану (№7289). По-друге, профільні іноземні асоціації виробників овочів та фруктів сприяють проведенню сезону вирощування та збору врожаю. Зокрема, у світі закликали виробників урізноманітнювати асортимент продукції для вирощування. Насіння основних овочевих культур українцям надають міжнародні організації як гуманітарну допомогу. Також Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO) реалізує зазначені ініціативи та залучила 50\$ млн для допомоги понад 300 тис. малих та середніх господарств та домогосподарств України.

І на додачу, держава заохочує агровиробників долучатися до ініціативи “Сади Перемоги”. “Сади Перемоги” – всеукраїнська кампанія, спрямована на ефективне використання доступних земельних ділянок і спрямування всіх ресурсів для вирощування харчових продуктів задля недопущення продовольчої кризи в Україні. Держава активно закликає бізнес та міжнародних партнерів допомогти українцям насінням, добривом, новітніми технологіями вирощування, паливом та технікою для обробки землі, обладнанням для переробки та зберігання продуктів.

У часи Першої та Другої світової війни такі заходи були реалізовані в США, Великобританії, Австралії та мали значний соціальний та економічний ефект [7].

Історія виникнення “Садів Перемоги” (“Victory Gardens”) нараховує вже понад століття. Це овочеві, фруктові та трав’яні сади, висаджені в приватних резиденціях і громадських парках у Сполучених Штатах, Великобританії, Канаді, Австралії та Німеччині під час Першої та Другої світової війни.

Крім допомоги військовим у забезпеченні продовольством, такі сади також проектувалися з метою підвищення морального духу громадян, оскільки садівники мали змогу пишатися своєю працею та отримувати винагороду у вигляді врожаю. Сади перемоги стали частиною щоденного життя тилу в цих країнах.

У Канаді під час Першої світової війни організували акцію “Сад в кожен дім”, під час якої домовласників заохочували до садівництва та утримання курей, у результаті у всій країні висадили близько 209 200 Садів Перемоги. Продовження цієї ініціативи дозволило у 1944 році виростити 57 тис. тонн овочів.

У Великій Британії під час Другої світової війни для Садів Перемоги використовувалися парки й галявини, спортивні поля, пустирі, задні двори та дахи багатоквартирних будинків.

Впродовж усього перебігу Другої світової війни у США майже третина всіх овочів була вирощена у Садах Перемоги. До травня 1943 року в цій країні висадили 18 мільйонів Садів Перемоги – 12 мільйонів у містах та 6 мільйонів на фермах [8].

Сьогодні в Україні для громад та сільгоспвиробників вже стартував грантовий конкурс “Сади для Перемоги”, який є спільною ініціативою Мінагрополітики України, проекту “Супровід урядових реформ в Україні” (SURGe), компанії “Укргазовидобування” та Благодійного фонду “МХП - громаді”, який буде тривати орієнтовно п’ять років. До участі запрошені мешканці десяти областей: Сумської, Київської, Черкаської, Рівненської, Львівської, Івано-Франківської, Хмельницької, Дніпропетровської, Харківської та Полтавської [9].

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, яка буде ситуація у найближчому та далекому майбутньому, важко уявити. Але для формування ринку фруктів та овочів сезону 2022-2023 року необхідно врахувати наступне: збільшення їх споживання з боку Збройних Сил України, тимчасову відсутність споживачів з окупованих територій України, масштабну міграцію українців з початку бойових дій за кордон (понад 6 млн),

велика площа деокупованих територій майже непридатна до засаджування (заміновані поля, зруйновані тепличні комплекси, порушена система зрошування тощо). Ціновий фактор також може змінитися за рахунок проблеми з придбанням насіння, добрив та засобів захисту рослин у поточному сезоні, девальвації національної валюти.

Більш визначена ситуація складається з картоплею, саме відносно неї проблеми з придбанням насіння, добрив та засобів захисту рослин у поточному сезоні вже вирішені. Розширення посівних площ фермерами під буряками у регіонах, вільних від бойових дій, сприятиме збільшенню загального валового збору цього коренеплоду. На жаль, компенсувати зменшення обсягів виробництва моркви на Херсонщині буде важко, тому досить імовірний активний імпорт моркви вже з початку нового 2023 року. Загальне виробництво капусти зменшиться, а з причини приморозків та дощової погоди у вересні збільшиться відсоток продукції низької якості.

Найбільше проблем залишатиметься з ріпчастою цибулею. Поки ще на Херсонщині відновити її посіви неможливо, а на інших територіях на виробництво цієї культури ризикнули небагато комерційних виробників. Також несприятливі погодні умови призвели до низької якості цьогорічного врожаю цибулі практично в усіх регіонах країни. На початок осені 2022 року Україна почала її імпортувати, і ця залежність буде зберігатися протягом усього сезону. І тому навесні 2023 року цибуля може очолити рейтинг найвищих цін серед основних овочів “борщового набору”. Вважаємо, що вивчення поточної ситуації на вітчизняному ринку фруктів та овочів та прогноз позитивних можливих змін досить актуальний і передбачає подальші дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Овочі в умовах війни: планове виробництво, посівні площі, залишки. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1282-ovochi-v-umovah-viyini-planove-virobnitstvo-posivni-ploschi-zalishki>.
2. Овочі будуть. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/974-ovochi-budut-a-chi-bude-de-yih-zberigati-rozpovidayemo-shcho-vidbuvayetsya-z-ovochevoyu-galuzzyu-v-ukrayini-ta-chi-dostatno-ovocheshovishch>.
3. Падіння експорту, зростання цін та конкуренція з дрібними фермерами. Що відбувається з ринком ягід України. URL: <https://ukragroconsult.com/news/padinnya-eksportu-zrostannya-czin-ta-konkurencziya-z-dribnymy-fermeramy-shho-vidbuvayetsya-z-rynkom-yagid-ukrayiny/>.

com/news/padinnya-eksportu-zrostannya-czin-ta-konkurencziya-z-dribnymy-fermeramy-shho-vidbuvayetsya-z-rynkom-yagid-ukrayiny/.

4. EF Trade Alerts: рекорди імпорту овочів та суниці садової – підсумки травня 2022 р. в Україні. URL: <https://east-fruit.com/uk/plodoovochevyi-rynok/oglyady-rynku/ef-trade-alerts-rekordy-importu-ovochiv-ta-sunytsi-sadovoyi-pidsumky-travnnya-2022-r-v-ukrayini/>.

5. Динаміка цін на ринку Шувар (Львів, Україна). URL: <https://info.shuvar.com/price>.

6. Хорев О. Цибуля і морква можуть стати ціновими рекордсменами сезону. URL: <https://agrotimes.ua/opinion/cybulya-i-morkva-mozhut-staty-czinovymy-rekordsmenamy-sezonu/>.

7. Грузинська І. Українські фрукти та овочі: як аграріям забезпечити світ харчами в умовах війни? URL: <https://brdo.com.ua/analytics/ukrayinski-frukty-ta-ovochi-yak-agrariyam-zabezpechyty-svit-harchamy-v-umovah-vijny/>.

8. Сади Перемоги. URL: <https://sadyperemohy.org/>.

9. Сухорукова О. Бери - й сади. URL: <https://agrotimes.ua/article/bery-j-sady-grantovyy-konkurs-sady-dlya-peremogy/>.

PEFERENCES:

1. Ovochi v umovakh viiny: planove vyrobnytstvo, posivni ploschi, zalyshky, available at: <https://kurkul.com/spetsproekty/1282-ovochi-v-umovah-viyini-planove-virobnitstvo-posivni-ploschi-zalishki>.

2. Ovochi budut, available at: <https://latifundist.com/spetsproekt/974-ovochi-budut-a-chi-bude-de-yih-zberigati-rozpovidayemo-shcho-vidbuvayetsya-z-ovochevoyu-galuzzyu-v-ukrayini-ta-chi-dostatno-ovocheshovishch>.

3. Padinnia eksportu, zrostannia tsin ta konkurentsiia z dribnymy fermeramy. Shcho vidbuvaietsia z rynkom yahid Ukrainy, available at: <https://ukragroconsult.com/news/padinnya-eksportu-zrostannya-czin-ta-konkurencziya-z-dribnymy-fermeramy-shho-vidbuvayetsya-z-rynkom-yagid-ukrayiny/>.

4. EF Trade Alerts: rekordy importu ovochiv ta sunytsi sadovoi – pidsumky travnia 2022 r. v Ukraini, available at: <https://east-fruit.com/uk/plodoovochevyi-rynok/oglyady-rynku/ef-trade-alerts-rekordy-importu-ovochiv-ta-sunytsi-sadovoyi-pidsumky-travnnya-2022-r-v-ukrayini/>.

5. Dynamika tsin na rynku Shuvar (Lviv, Ukraina), available at: <https://info.shuvar.com/price>.

6. Khorev O. Tsybulia i morkva mozhut staty tsinovymy rekordsmenamy sezonu, available at: <https://agrotimes.ua/opinion/cybulya-i-morkva-mozhut-staty-czinovymy-rekordsmenamy-sezonu/>.

7. Hruzinska I. Ukrainski frukty ta ovochi: yak ahrariiam zabezpechyty svit kharchamy v umo-

vakh viiny?, available at: <https://brdo.com.ua/analytics/ukrayinski-frukty-ta-ovochi-yak-agrariyam-zabezpechyty-svit-harchamy-v-umovah-vijny/>.

8. Sady Peremohy, available at: <https://sadyperemohy.org/>.

9. Sukhorukova O. Bery – y sady, available at: <https://agrotimes.ua/article/bery-j-sady-grantovyj-konkurs-sady-dlya-peremogy/>.

Стаття надійшла до редакції 09 вересня 2022 року